

HERMENEVS

8^e JAARGANG, AFL. 3 — 15 NOVEMBER 1935

The Poem of Life

Ere a babe is born to its bliss or harm
God takes the naked soul on his arm,
And whispers a great word in its ear,
So that it cannot choose but hear.

In whatever land that babe shall grow,
Whether the world will hear or, no,
If he be strong, or if he be weak,
No other word his soul shall speak.

If the time be ripe, and he doth succeed,
In speaking the word in a noble deed,
With illumined fires and loud-peal'd bells,
We say: 'In our land a hero dwells.'

If in colour or music he breathe it out,
Each soul respondeth, and none shall doubt
That this is indeed the very word
Which before his birth from God he heard.

But, alas! our human tongues are slow,
And the world is fill'd with the noise of woe,
And seldom amid the din is heard
Clearly and loudly God's own word.

But when each soul shall fully speak
In its own accent, strong or weak,
The discord shall melt into music sweet,
And the poem of God shall be complete.

CHARLES GRANT.

Aura Divina

Infans ante lener vitae quam surgit ad auras,
 Prospera seu vivum sive maligna manent,
 Nudum animum manibus Deus accipit, aure susurrans
 Excelsam vocem, quam bene percipiat.

Quocumque ille loco degens adoleverit infans,
 Sive audire velint sive negant homines,
 Sit licet invalidus seu firmo pectore praestans,
 Illius ex animo vox tamen ista sonat.

Iam si tempus adest atque illi contigit ut rem
 Voce emittenda proderet egregiam,
 Ignibus innumeris, claris clangoribus aeris
 Dicimus: Heroëm patria nostra tenet.

Quam si reddiderit vario splendore colorum
 Aut modulis, animus consonus omnis erit,
 Nec dubitabit enim, quin sit vox ipsa diserta,
 Quam Pater ante ortum tradiderat puero.

At languere solent linguae mortalibus, eheu!
 Et toto orbe tremens est genus omne mali
 Et per tot strepitus insanos non nisi raro
 Ipsius auditur sacra loquela Dei.

Verum animus cum quisque suo sermone loquetur
 Murmure seu tenui sive gravi sonitu,
 Dissona quae fuerant concentus fiet amoenus
 Factaque iam fuerint cantica plena Dei.

P. H. D.

Herondas' mime „de schoolmeester”

Het gedicht, waarvan hieronder een vertaling wordt gegeven, is een der zogenaamde „mimen” —tafelen uit het dagelijks leven — van den Grieksen dichter Herondas (3^e eeuw v.Chr.)¹. Tot in het laatst van de vorige eeuw waren slechts fragmenten van hem

¹ De Griekse tekst is o.a. opgenomen in het Grieks Leesboek van Cohen en Van IJzeren.

bekend; in 1890 echter vond men in een Egyptisch graf een aantal volledige gedichten terug, waarvan een (N°. 3) met de bovenstaande titel. De zesvoetige choliamben van het origineel („manke jamben”, omdat ieder vers sluit met een trochee of spondee) heb ik om begrijpelijke redenen weergegeven met jambische vijfvoeters.

Ter inleiding nog het volgende. De scène speelt zich af in de school van Lampriskos, meester „Blink”; het lokaal is versierd met beeltenissen van de Muzen, onder wier goddelijke bescherming het onderwijs staat. De overige leerlingen zijn reeds aanwezig, als Kottalos (zowel „Kop-” als „Dobbel-man”), een berucht spijbelaar — en erger, zeer onwillig ten tonele verschijnt, opgebracht door de sterke arm van zijn moeder, Metrotime, vrouw „Moeder-er”. Deze moeder, een uiterst temperamentvolle en meer dan welbespraakte vrouw uit de kleine burgerstand, is de eigenlijke hoofdpersoon van deze mime. Wat er in de loop der jaren over is gebeven van haar thuis zittenden man laat zich licht denken, als men haar hier bezig hoort tegenover den meester van haar niet-deugen-willend zoontje Kottalos.

* * *

METROTIME.

Lampriskos, o, wat ik je bidden mag,
 De lieve Muzen zullen het je lonen
 Met heil en zegen al je levensdagen,
 Geef me die rakker hier eens zo'n pak slaag,
 Zo'n rámmeling, dat 't laatste aasje leven
 Net amper aan zijn lippen hangen blijft . . . .
 't Is niet te zeggen, wat ik met hem uitsta.
 Mijn hele huis heeft-ie compleet geplunderd
 Voor dobbelcenten; want het *bikkelspel*,
 Dat is al niet genoeg; dat speelt om *geld* al,
 En komt van kwaad tot erger, zo dat gaat!
 Waar meester woont, dat kan hij zo opeens
 Niet zeggen; nee! En nog wel iedre laatste
 Kan 'k bloeden voor z'n schoolgeld, ook al klaag ik
 Hier steen en been! Maar naar de dóbbelhoek,
 Waar sjouwerkerels en gedroste slaven
 Rond-hangen, dáár brengt hij je zo naar toe.

Zijn tafeltje, dat 'k nog wel elke maand
 De moeite neem om nieuw in de was te zetten —
 Als een verschoppeling ligt 't aan de muur,
 Achter de beddepoot. Of 't moet al wezen
 Die enkle keer dat hij, met moordenaarsogen,
 D'r niet op *schrijft*, maar al de was uit krabt.
 Maar al z'n dobbeltuig, dat houdt hij keurig
 In zakjes en in netjes bij mekaar,
 En glimmen doet 't als thuis de oliekruike
 Voor 't dagelijks gebruik. — Laat hem eens lezen:
 Geen letter nog, al was 't een simple a,
 Brengt hij eruit, wanneer 't hem niet een ander
 Tot vijf en zesmaal toe heeft voorgebulkt.

Eergistren nog. Zijn vader schrijft 't exempel:
Weest altijd flink. Wat léést m'n lieveling?
Wees altijd link ². En ik schold mezelf een zot,
 Dat 'k hem niet leren liet voor ezel-drijver,
 Maar 'm hiér op school deed, dat-ie eenmaal nog
 De stut en staf van m'n ouwe dag mocht wezen . . . .

En als ikzelf wel eens, of ook zijn vader,
 Een ouwe man, half blind, half doof erbij,
 Hem opdraag om zoals een kind dat past,
 Een aardig stukje uit 'n dichter op te zeggen,
 Dan lijkt het krek een lekke pot die drupt.
 „*A'-pol'-lo, licht'-vorst*” — 't zelfde deed z'n groetje,
 Een ouweziel, die lezen kan noch schrijven,
 Nog beter, meester, ja de minste slaaf!

En willen we eens een hartig woordje spreken,
 Dan kent hij drie, vier dagen achtereen
 Zijn eigen drempel niet, maar eet z'n grootje,
 En de arme stumper heeft het toch al krap,
 De oren van het hoofd, óf klimt op 't dak
 En zit me daar, als 'n aap, met kromme rug,
 Over de goot op straat te koekeloeren.
 En ik, z'n arme moeder die dat zie,
 Je kunt je denken, wat een angst ik uitsta;
 Nee, niet om hém daar, maar de pannen, weet-je,
 Als koek trapt-ie erdoor; en wordt het winter,
 Dan kan ik, of ik huil of niet, drie stuiver

Het stuk betalen voor de reparatie.
 Want één roep is er op de hele trap:
„Dat is het werk van Metrotiem d'r zoontje”
 En, waar als 't is, ik kan m'n tong inslikken.
 En kijk die plunje; 't vuil kun je er van krabben.
 Dat lééft in 't slik, zoals een visse-duiker
 Z'n stomme leven onder water slijt.
 En op wat dagen er een feestdag valt,
 Dat weet hij beter dan de sterrekijkers;
 Maar als-ie aftelt: dán en dán vakantie,
 Dan slaapt-ie een hele nacht niet van plezier.
Ik zeg dus maar — o mogen *Zij* 't je lonen
 Met alle vrêe en vreugde meester — geef hem
 D'r minstens . . . .

LAMPRIKOS.

't Is in orde; stil maar moeder,
 Hij krijgt niéts minder. — Heidaar, Euthiës,
 Kom jij eens hier en Kokkalos en Phillos!³
 Neem hem eens op je schouders. Vlug; wat drommel,
 Moet 'k hier staan wachten tot ik wortel schiet?

Zo Kottalos; ik hoor daar mooie dingen.
 Jij speelt niet meer, als zij hier, met je bikkels
 Het flitse-spel, maar jij komt in de speelhoek
 En dobbelt daar met sjouwerlui om geld!
 Wel, wacht maar maatje, als je 't zo wil hebben,
 Dan maak ik jou nog zoeter dan een pop,
 Zo zoet, dat je geen strootje durft verschuiven.

Waar is de bullepees, m'n schérpe striemer,
 Waar 'k boei- en strafbank-klienten mee bedien?
 Hier ermee, vóór de gal mij overloopt!

KOTTALOS.

Och, meester, och! Ik smEEK u, bij de Muzen,
 En bij uw baard en bij uw kleine Puk...
 Neem astublieft de andere, niét de scherpe!

LAMPRIKOS.

Nee Kottalos, jij bent zo'n deugeniet,
 Dat nog geen slavenkoopman die van je af wou,
 Jou prijzen zou — al was 't in toverland,
 Waar muizen, of het niets is, ijzer knagen.

KOTTALOS.

Hoeveel, o 'k bid u, meester, hoeveel gaat u
Me er geven . . . .

LAMPRISKOS.

Vraag dat mij niet; vraag 't je moeder.

KOTTALOS.

O, mammië, hoeveel krijg 'k er?

METROTIME.

Bij m'n leven,
Zoveel je kwaje huid maar hebben kan!

KOTTALOS.

Hou op! Gena . . . .

LAMPRISKOS.

Hou *jij* maar op — met kwaaddoen!

KOTTALOS.

'k Zal 't nooit weer, nooit weer doen. Ik wil 't u zweren,
O meestertje, bij al de lieve Muuzen . . . .!

LAMPRISKOS.

Is dat me een keel, die me die rekel opzet —
Eén kik nog en ik leg je de muilband aan!

KOTTALOS.

Nee; kijk maar, 'k ben al stil. — O, o, 'k ga dood....

LAMPRISKOS.

Ziezo; laat 'm nu maar gaan.

METROTIME.

Nee, nee, ga voort;
Lampriskos, ransel 'm tot het avond wordt!

LAMPRISKOS.

Maar kijk; hij is al blauw als een waterslang,
En in de les krijgt hij toch ook z'n portie,
Als 't niets is nog zo'n twintig, ook al leest hij
Zo mooi als Kleio zelf. — Haha, mijn vrind,
Jij mag wel stil je tong in de honing zetten !

METROTIME.

Dat ga 'k mijn ouwe deres precies vertellen . . .
 Strak, meester, kom 'k weeróm — met een paar *boeien*.
 Dan kunnen 'm de Eerwaarden daar, zijn gruwel,
 Hier vóór zien hippen, netjes, been aan been!

J. D. M.

---

¹ Een onredelijke steek op „de school”. Zakjes met bikkels vormden nl. een gewone schoolprijs. — ² Bargoens voor: *slim*. — ³ Drie medeleerlingen van Kottalos. Ben afbeelding van deze manier van kastijden vindt men bij Daremberg-Saglio II, 488 en in Baumeister, *Denkmäler*, III p. 1590.

Langs het graf van Achilles

II.

Maar zijn heraut — Alexander wist het wel — blijft roepen. De Turken worden eenigszins gekalmeerd, deels door de klappen van Don Juan bij Lepanto, deels door de overweging, dat handel met de toch onbekeerbare ongeloovigen tenslotte voordeeliger is.

Niet lang na Lepanto, in 1588, verschijnt de eerste Westeuropeaan al voor Troje, de Franschman Pierre Belon, van wien ik geen reisbericht bekomen kon. Hij wordt door den Italiaan Pietro della Valle gevolgd in 1614, die vermeldt: „Vidi per terra in diversi luoghi „molte altre colonne, e pezzi di manni grossissimi di varie sorti : „sepulture belle di marmi grossi un palmo e mezzo, e di queste „quantità: e chi sa che non ve ne fosse alcuna di quegli uomini „valorosi che morirono combattendo sotto alle mura?”¹

Men ziet het, Della Valle beseft als zoodanig Achilles' graf niet; integendeel, uit zijn beschrijving zou men eerder afleiden dat hij Turksche graven zag (wier aanwezigheid daar ter plaatse door lateren is getuigd) of later-Grieksche ruïnes.

In 1675 vaart Dr. Ch. Spon voorbij: „— proche de la deux ou „trois tombeaux dont la figure n'est guère différente de ceux des „Romains qui sont à Arles. Leur conformité me fait avoir cette „opinion, et m'empêche de croire que ce soient des monuments „des anciens Troyens”.² Ook hij spreekt dus niet over Grieken, ofschoon wel over de grafheuvels die later het mikpunt der belangstelling zullen worden.

---

¹ *Viaggi*, Parigi, 1844 I p. 11.

² *Voyage*, Lyon, 1678 I p. 199.

Cherchez la femme! En dan een sportieve Engelsche. Lady Wortley Montague, die als Engelsche ambassadeurs-vrouw een wit voetje bij de betrokken pacha's had, gaat 't eerst aan land en vertelt: „My curiosity supplied me with strength to climb to the top of „[the promontory of Sigaeum] to see the place where Achilles was „buried, and where Alexander ran naked round his tomb, in honour „of him; which, no doubt, was a great comfort to his ghost.”¹ Zij kende dus haar Plutarchus; echt vrouwelijk — misschien onbewuste rancune over de rooverachtige behandeling van de schoone Briseïs? — vergeet de Lady ons te melden, wat zij boven op den kaap nu eigenlijk heeft waargenomen!

Dit wordt nu ingehaald door (voor dien tijd) degelijke archaeologen, die in rijkelijke folianten met fraaie kopergravures de bevindingen van hun reizen neerleggen: Robert Wood in 1750, Richard Chandler in 1764.²

Onderzocht, dat wil zeggen geplunderd, is de grafheuvel van Achilles dan op last van den graaf de Choiseul, Fransch gezant te Constantinopel, in 1776. Deze deelt mede: „je parvins à reconnoître „les foibles restes du tombeau d'Achille; à retrouver quelques „fragmens du temple consacré à ses manes. Cet édifice a été totale- „ment détruit; le tombeau lui-même est presque anéanti; il n'en „reste plus que la base, dont la masse circulaire est devenue un „cimetière turc —”³.

Voorts, in 1800, verschijnt eerst de historicus en (tant soit peu) afchaeoloog: Jos. von Hammer zendt een verslag aan zijn collega Johannes von Muller, die weergeeft: „Was alles im Grabe Achilles „war: — eine Menge Gebeine (Patroklos und Antilochos lagen ja „bei ihm), Asche, Kohlen von Weinreben, 4—5 wohlerhaltene „dunkelblau bemalte Vasen aus gebrannter Erde; das von Homer „als golden erwähnte Aschenbehältnis, eigentlich von Bronze, aber „glänzend wie Gold; der grosse eiserne Griff seines mächtigen „Speers . . . . Das Grab heiszt noch *Diosachilles depesi* (Hügel); „es ist ein mit steinhartem Mörtel überzogener gemauerter Würfel „von 4 Fusz cubischen Inhalts. So fand es Choiseul, der es hat „aufbrechen lassen; Hammer weisz durch einer, der dabei war, was

¹ Letter, 17 May 1718.

² *Essay on Homer*. Lond. 1775; *Travels in Asia minor*. Oxf. 1775 p. 42.

³ *Voyage pittoresque de la Grèce*. Par. 1809 II p. 306 v. cf. Planche XXVIII t. p. 276. Verg. van tien jaar later J.B. Lechevalier *Voyage de la Troade*. Par. 1802 II p. 315.

„jener weggetragen. Ungefähr 2970 Jahren hatten die drei Freunde „im Frieden geruht”.¹ v. Hammer noch v. Muller genieten thans nog gezag vanwege hun kritischen zin: dat de heuvel „nog” naar Achilles heet, zal eerder „weer” moeten zijn, aangezien het onaanneemelijk is, dat eerst de Christenen, later de Mohammedanen den „goddelijken Achilles” in eere zouden hebben gehouden, dus integendeel . . . Choiseul in volle 18^e eeuw een nieuw bedevaartsoord heeft geïnaugureerd! Waar de genoemde antiquiteiten zich thans bevinden, is mij onbekend.

In de 19^e eeuw neemt natuurlijk, bij verbeterende reismogelijkheden en meer verdiepende oudheidkunde het aantal bedevaartgangers toe.

Voorop de vicomte de Chateaubriand in 1807, die zich van Napoleon, Enghien's moordenaar, vol walging terugtrekt en romantisch genoeg is, heidendom voor heidendom te vergeten: „Au pied du cap [Sigée] je distinguois deux tumulus, les tombeaux „d'Achille et de Patrocle ... Je promenois mes yeux sur ce tableau, „et les ramenois malgré moi à la tombe d'Achille. Je répétois ces „vers du poète: „L'armée des Grecs belliqueux élève sur le rivage „un monument vaste et admiré; monument que l'on aperçoit de „loin en passant sur la mer, et qui attirera les regards des générations présentes et des races futures.” Les pyramides des rois „égyptiens sont peu de chose, comparées à la gloire de cette tombe „de gazon que chanta Homère et autour de laquelle courut Alexandre”.²

Hij wordt op den voet gevolgd dóór een (als 't kan) nõg hooghartiger en nõg zwartgalliger dichter: Lord Byron, die echter, niet vermurwd door min-of-meer poëtische Christelĳkheid, zich aan zijn spleen verplicht acht . . . met geblaseerde blague zoo even en passant te vermelden: „the only vestige of Troy, or her destroyers, „are the barrows supposed to contain the carcasses of Achilles, etc.”³ Echter, hier zij aan toegevoegd, dat Byron's gevoel voor de Grieken (door zijn dood mettertijd bezegeld) later doorbrak (of tenminste bleek), toen hij verzuchtte waar Peleus' zoon gebleven was, en bejammerde:

¹ *Sämtl. Werke* XXXII p. 121.

² *Itinéraire de Paris à Jérusalem*. Par. 1811. III p. 24.

³ *Letter to Drury*, May 3, 1810.

„Cold is the heart, fair Greece, that looks on thee,
 Nor feels as lovers o'er the dust they loved;
 Dull is the eye that will not weep to see
 Thy walls defaced, thy mouldering shrines removed —”¹.

De Oostenrijksche zeeofficier A. Ritter von Prokesch beschouwt het tooneel in 1824 van dichterbij dan de Romantici, en klaagt: „ — der Grabhügel des Achilles, neben dem alle osmanischen „Schlösser nichtssagende Steinhäufen sind. Abgebrochen, aufgerissen, die Entweiher verklagend, steht dieser Hügel da . . . . „hinter den Paar Oelbäumen, die Achilles' Tumulus umschatten, „tritt Patroklos' Hügel hervor, und weiter hinein zeigen sich „türkische Grabstätten mit ihren hohen Cypressen-Kronen —”²

Nu verschijnt weer een Romanticus, maar een die het hoofd . . . . afwendt en Achilles niet bij name noemt. Het is Lamartine in 1833. „Il est minuit . . . nous distinguons les tumulus ou petits monticules „coniques que la tradition assigne comme les tombeaux de Patrocle „et d'Hector. La lune large et rouge qui rase les ondulations des „collines, ressemble au bouclier sanglant d'Achille; aucune lumière „sur toute cette côte . . . . tout semble mort comme le passé dans „cette scène terne et muette . . . . Je n'éprouve nul désir d'aller „visiter de plus pres et de jour les restes douteux des ruines de „Troie; j'aime mieux cette apparition nocturne qui permet à la „pensée de repeupler ces déserts et ne s'éclaire que du pale flambeau „de la lune et de la poésie d'Homère; d'ailleurs que m'importent „Troie et ses dieux et ses héros? Cette page du monde héroïque est „tournee pour jamais.”³

Men begrijpt dat deze dichter zich 1848 in de politiek zal wagen!

Wie komt daar nu in 1836 aanrijden? Een Turksch officier, merkwaardig .... Inderdaad, hij draagt een fez, maar is eigenlijk kapitein van den Pruisischen generalen staf, in Turkije gedetacheerd. In den Caesars-kop zijn de lippen opeengeklemd, om vooral geen geheim te verraden. Ofschoon auteur van de historische novelle *Die beiden Freunde*, zegt hij niets, als hij de graf heuvels van Achilles en „Patroclus” aanschouwt en een olijftak plukt⁴. Hij is geen lyricus, allerminst over zichzelf. Alexander was 22 jaar, toen deze zijn

¹ *Childe Harold*. Canto II, st. 15.

² *Denkwürdigkeiten*. Berl. 1837 I p. 118.

³ *Voyage en Orient*. Bmx. 1841 p. 630.

⁴ *Briefe an seine Mutter*. Ges. Schr. IV p. 92.

legers hier langs voerde, en hij is al 36! Maar hij vergeet, dat Caesar hier pas op diens 55ste kwam, en hij weet niet, dat hij zelf om en bij de 70 zal moeten worden eer hij met zijn legers Oostenrijk en Frankrijk verpletteren zal! Het is Helmuth Freiherr von Moltke, alsnog „veelbelovend”.

Thans krijgen wij te maken met het symptoom, dat men wel langs het graf van Achilles komt, maar er niet meer naar kijkt. Onder de duizenden Engelsche en Fransche soldaten, die ter Krim-expeditie varen, schijnt er geen enkel geweest te zijn, wien vóór de Hellespont een klassieke herinnering te binnen schoot.¹ In dit kader vallen te noemen twee romantici met veel reëel interesse, en groote eruditie ook, zij 't verder als Engelsch conservatief premier, en Duitsch socialistisch volksleider groote tegenstellingen. Benjamin Disraëli bezoekt op zijn 20ste, Ferdinand Lassalle op zijn 31ste het Oosten. De eerste vaart in 1830 door de Dardanellen, maar vermeldt slechts: „we have had a most splendid view of Sunium; its columns looked „like undriven snow” ;² de tweede volgt hem in 1856 en dweept met den eersten aanblik van Azië: „Da lag es mit seinen blauen Höhen, „umspielt von all dem Zauber, mit dem uns Poesie und Sage vom „Knabenalter an dies Land der Deutungen und des Traumes „umgeben, in einen leisen halb durchsichtigen Nebel eingehüllt, „ein Symbol gleichsam des asiatischen Geistes selber.”³ Men zou kunnen opperen, of de Joodsche geest, even piëteitsvol jegens levende verwanten als zakelijk jegens de doode, hier spreekt, al zwijgend? Eenvoudiger nog trouwens ware te vragen, hoe het met beider klassieke vorming stond? Disraëli was wel niet op beroemde, doch op goede klassieke scholen⁴; Lassalle wel op een handelsschool, doch desniettemin zeldzaam goed beslagen aangaande de Antieken — op zijn terugreis is hij zich bewust te varen „an Trojas sagen-„umrauschter sangverherrlichter Kuste vorbei.” Disraëli heeft op een vorige reis bijv. wèl Petrarca's graf bezocht en op een latere het Heilige Graf; van Lassalle is mij niets van dezen aard bekend. Des te treffender is de tegenstelling, dat deze vorstelijk-voelende volksmänner, onwetend van zijn dood binnen de tien jaar, hier

¹ Getuige Kinglake's uitvoerige *Invasion of the Crimea*.

² Zie zijn *Letters*, Lond. 1887 p. 50, eveneens bij Monypenny, *Life*, Lond. 1910 I p. 167.

³ *Nachgelass. Briefe u. Schriften*. Stuttg.-Berl. 1925 VI p. 204, verg. 222 en 228-'9.

⁴ Monypenny a. w. I. p. 25.

onwetend voer langs het graf van hem, met wien Marx hem na en wegens zijn dood vergelijken zou!

In 1840 vaart voorbij Francis Galton, ook „veelbelovend”. Het spijt mij, dat ik niet met een heroïscher flourish eindigen kan, retrospectief te ontdooien uit de Münchhausen-trompet der historie, dan de zijne. Maar een nieuwe tijd breekt aan, het feodalisme is of wordt opgeruimd door natuur-en-geschiedenis-kennend en dwingend Liberalisme. Wat de klassieke vorming niet vermocht te wekken of beter levend te houden in Byron, Lamartine en Moltke, dat vermocht zij nog minder in den toekomstigen vader der Eugenetiek, die — hetzij er evenzeer bezwarend als verontschuldiging bijgevoegd — 18 jaar telde toen hij neerpande: „Came to the place „where Troy was, thoroughly disappointed. Here is no truth in the „proverb „Ex nihilo, nihil fit”, for Homer has shown its fallacy . . . „Achilles’ tomb, a little hillock . . . .”¹

Maar deze quasi-wetenschappelijkheid, die uit nuchterheid, niet eens meer wetenschappelijk is, mag niet onze laatste getuige zijn. Het hoeft ook niet, want in 1870 nadert Heinrich Schliemann, romanticus in zijn tientallen jaren gekoesterden droom, practicus in zijn zich kranig opwerken van doodarmen loopjongen tot schatrijk koopman.

Hij graaft de negen Troje’s op, en neemt ook de zeven tumuli nauwkeurig in oogenschouw, waarbij hij vaststelt dat de z.g. van Patroclus een kenotaaph is, geheel in overeenstemming met Homerus’ verhaal.² En wat dien van Achilles betreft: Schliemann vindt het uiterst verdacht, dat de man’ die voor Choiseul werkte... etruscisch vaatwerk te voorschijn bracht, en hij vermoedt dat Zijne Excellentie lichtelijk er tusschen werd genomen . . . .³ Graag had hij zijnerzijds diens onderzoek overgedaan en verbeterd, maar de Turksche grondbezitter vroeg £ 100.— en dus zag hij er vanaf.⁴ Achilles’ tombe geniet weer storelooze rust . . . .

De spoorverbinding van Constantinopel met de Europeesche hoofdsteden komt in 1888 tot stand, en de Hellespont wordt door vreemdelingen weer schaars bevaren (Winston Churchill vergeve ons, dat zijn Dardanellen-expeditie ons geen uitzondering lijkt).

¹ *Life* d. Karl Pearson I p. 138.

² *Ilias* XXIII vs. 36 v.

³ Lechevalier gelooft dat de opgraving te goeder trouw verliep.

⁴ *Ilios. Stadt und Land der Trojaner*. Leipzig, 1881, p. 722 v.

„Vanaf deze tumuli schouwen veertig eeuwen op u neer!” — maar zij weten het niet, evenmin als Napoleon's troupiers voor de pyramiden.

Heeft het stuk schedel, aan Choiseul geoffreerd, werkelijk het brein beschut, dat eens ziedde van vriendschap voor Patroclus en hartstocht voor Briseïs, van woede tegen Agamemnon en razernij tegen Hector? De archaeologie is maar een broze wetenschap, de sage echter een vast geloof. Laten wij het dus gelooven, maar niet op archaeologische gronden; zooals het heidendom van Achilles ons blijft betooveren, maar niet vanwege het militarisme. Het naïeve alleen verontschuldigt, en Achilles met een gasmasker voor en een bacteriespuit in de handen is niet meer een heiden vóór het Christendom, maar erna, wat zijn ziel in het geding brengt.

Bussum.

G. KALFF Jr.

Beronicus

Schoorsteenveger — scharenslijper — poëet

II.

Wanneer we het verhaal van Borremans nader bezien, rijst eerst de vraag: hoe komt hij eraan? Hij heeft het gehoord van Antonides van der Goes. En deze huwde in 1678 met Suzanna Borremans, de dochter van den predikant Antonie Borremans. De gissing is niet al te gewaagd, dat deze dezelfde is als onze zegsman en dat het dus zijn aanstaande schoonzoon was, van wien hij het verhaal hoorde.

Van de bij de ontmoeting in de herberg te Middelburg aanwezigen worden met name genoemd Antonides van der Goes, Buisero en Johan Frederik Gymnich „qui tunc temporis Teutoburgi summa cum laude Graecas literas profitebatur”. Als niet-aanwezige getuigen van Beronicus' geleerdheid worden genoemd Prof. Joannes de Raay, die hem reeds sinds 20 jaren kende en verder niemand minder dan Gronovius.

De vermelding van Gymnichs aanwezigheid is met kennelijk genoegen geschied: edoch, een mededeeling, wier historische onjuistheid zeker aan Borremans zegsman Antonides bekend geweest is, moet de mogelijkheid scheppen om een buitenlandsch geleerde te doen deelen in de bewondering van Beronicus' gaven. Onjuist: immers Gymnich was ten tijde der ontmoeting geen professor meer

te Duisburg: reeds in 1671 was hij te Vlissingen Schildius als rector opgevolgd.¹ Bijzonder aangenaam moet voor Gymnich de ontmoeting met Beronicus ook niet geweest zijn, want Borremans vertelt, dat deze, na eenigen tijd met hem in 't Grieksch gesproken te hebben, hem toevoegde: „Piget me diutius tecum Graece loqui; nam discipuli mehercule mei, modo annum ei discendae linguae impendissent, melius te loquerentur.” Maar de vraag is, of deze mededeeling den toets der waarheid kan doorstaan: toen ze gepubliceerd werd, kon Gymnich haar niet tegenspreken; want in Februari 1673 was hij reeds gestorven.²

Eenzelfde twijfelachtige waarde moet worden toegekend, aan Borremans' — dus Antonides' — mededeeling: liberalissimum Virum Joan. Frid. Gronovium aliquando subveritum fuisse cum eo loqui Latine”. Het spreekt vanzelf, dat in een wonderverhaal als dit de grootste autoriteit op het gebied van het Latijn wordt vermeld, en wel liefst als de mindere in kennis. Maar . . . dat kon des te gemakkelijker omdat ook Gronovius reeds gestorven was (28 Dec. 1671).

Zoo blijven dus over van de aanwezige getuigen Antonides en Buisero. Maar nu is het merkwaardige, dat Buisero Beronicus waarschijnlijk reeds vroeger gekend heeft. Dit blijkt uit het volgende: In de uitgave van Beronicus' werken, door Rabus bezorgd, komen twee gedichten voor op de aankomst van Willem III te Vlissingen in Sept. 1668 en zijn vertrek vandaar. Deze verzen zijn volgens Rabus reeds eerder uitgegeven onder een anderen naam bij Henricus Faber te Middelburg. „Fateor”, zegt Rabus in zijn inleiding, „duo illa priora sub alieno nomine produisse, sed hoc in gratiam eius viri factum testantur huius negotii conscii”. Van elders³ blijkt, dat ze verschenen zijn onder den naam van Antonie Copal. Deze was in 1633 raad te Vlissingen en bij zijn overlijden in 1672 pensionaris van die stad⁴. Het is dus waarschijnlijk, dat Beronicus de gedichten te zijnen behoeve maakte, of wellicht ook ten dienste van zijn zoon, die ook Antonie heette en van wien bekend is, dat hij later van Willem III een ambt trachtte te krijgen. Wie van beiden het ook geweest is, in wiens dienst Beronicus zijn geleerdheid stelde, zeer waarschijnlijk heeft Buisero, die van

¹ Worp a. w. p. 8; Nagtglas a. w. II p. 588.

² Worp a. w. p. 19.

³ Knuttel, Catal. pamfl. n°. 9680.

⁴ Nagtglas a. w. I p. 135.

1667—1674 raad was te Vlissingen, er van geweten en behoort hij tot degenen, die „huius negotii conscii” waren.

Wanneer we nu bedenken, dat Buisero een oolijke kwant was, die zelf, vooral op lateren leeftijd, maar al te zeer aan Bacchus offerde, dan is het vermoeden niet ongegrond, dat hij met den zonderlingen scharenslijper, die de liefde tot de fraaie letteren en tot het druivennat niet hem gemeen had, op goeden voet stond, wellicht iü zekeren zin zijn Maecenas was. Zou ook de vrij groote begrafenis som niet door hem betaald zijn? Ik stel me nu voor, dat Buisero samen met zijn vriend Antonides zijn gezelschap een vrolijken middag heeft willen bereiden en voor de mise en scène heeft gezorgd.

Bij de eerste ontmoeting wordt de nieuwsgierigheid gewekt door den dronken vagebond, die toevallig (!) binnen stuift. Den tweeden dag komt het gesprek toevallig op het zeegevecht, waarin De Haze sneuvelde. „Statim” maakt Antonides een epigram, en onmiddellijk daarop („vix ac ne vix quidem hoc Epigramma, Musis bene faventibus, prolatum chartaeque mandatum erat”) komt Beronicus, als ware hij besteld, binnen, doet, hoewel hij reeds 20 jaren in ons land woonde, eenige vragen over Nederlandsche woorden, die hij heet niet te begrijpen en zet dan, terwijl Buisero hem telkens twee regels voorleest, het epigram in het Latijn over. En Antonides, die kennelijk mede in het complot was, is de zegsman van zijn a.s. schoonvader Borremans: alles wat we van Beronicus weten komt uit één koker. En het wordt gestaafd door getuigen, die reeds overleden zijn.

Slechts één autoriteit wordt aangehaald, die nog leeft, n.l. Johannes de Raay, hoogleeraar in de wijsbegeerte te Leiden ten tijde dat Buisero aldaar studeerde. Die zou Beronicus reeds 20 jaren gekend hebben. Maar heeft hij hem wellicht door middel van Buisero gekend? En heeft hij hem ooit ontmoet? Het lijkt me onwaarschijnlijk: bij de moeite die Borremans doet om getuigenissen bij te brengen, zou zulk een ontmoeting zeker vermeld zijn. Nu ging het kwalijk méér te zeggen, want De Raay leefde nog (tot 1702).

Er is echter meer geheimzinnigs. Het hoofdwerk van Beronicus, de *Georgarchontomachia*, waarin lustig de draak gestoken wordt met verscheidene achtbare Middelburgers, verscheen in 1673 anonym, nl. onder den naam van N. Autoptes, waarschijnlijk dus wel na den dood van Beronicus, die den 23en Febr. van dat jaar begraven werd. Eerst in 1691 wordt de auteur openlijk vermeld in de editie van Rabus, die in de inleiding zegt: *Qui antehac paucis*

Batavis et Zelandis notus fuit αὐτόπτης auctor Georgarchontomachiae, nunc mea cura in lucem prodit palam professus nomen suum Beronicus poeta.” Maar reeds in 1676 weet Borremans, op Antonides’ gezag, te vertellen, dat Beronicus de dichter was. Antonides behoort dus — ongetwijfeld met Buisero — tot de pauci Zelandi, die ingewijd zijn. Zaten zij wellicht achter het geheele geval, en hebben zij op handige wijze den scharenslijper met zijn groote kennis van het Latijn gebruikt om de Middelburgsche Heeren eens in het zonnetje te zetten? Petrus Rabus moet daarvan meer geweten hebben: hij voorziet het werk van uitleggende aantekeningen „*expositis nominibus propriis, aliisque difficilioribus ex M. S. cuiusdam anonymi, viri, ut opinor, Zelandi, qui totius rei gestae gnarus actores, eleganti a Beronicio periphrasit aut Graece expressos, in scenam producit detracta persona.* Wanneer men dezen commentaar nagaat, moet men wel tot de conclusie komen, dat ze òf van den dichter zelf is, òf van iemand, met wien hij overleg gepleegd heeft. Het is ternauwernood denkbaar dat een ander de soms zoo vernuftig verborgen namen en verschillende toespelingen zoo gemakkelijk kon uitleggen. Wie is deze *anonymus*, van wien Rabus spreekt?

Wat al te veel vergt Rabus van de goedgeloovigheid zijner lezers, wanneer hij hun wil wijs maken „*nihil unquam ab eo (Beronicio) profectum esse nisi ex tempore, tantaque pronuntiandi celeritate . . . ut . . . eum . . . scribendo vix aliquis potuerit assequi*”. Ook de *Georgarchontomachia* wordt op het titelblad „*carmen extemporaneum*” genoemd. Wanneer ik later voor mijn lezers eenige fragmenten zal hebben afgeschreven, zullen zij zelf kunnen oordeelen, of ze willen gelooven, dat het *epyllion* voor de vuist is gedicht.

Zoo is de figuur van Beronicus geheel in nevelen gehuld en juist die geheimzinnigheid maakt de lectuur zijner poëzie zoo pikant. Dat moet ze nog meer geweest zijn voor zijn tijdgenooten, die heimelijk gegrinnikt hebben over de woede van de groote Heeren, die in geleerd Latijn — alleen dus voor de fijnproevers — bespot werden. Den armen poëet konden ze niets meer doen. Hij was juist in een dronken bui in een moddersloot geloopt en verdronken. Of heeft de werkelijke dichter den gelukkigen inval gehad den naam van den armen scharenslijper, van wien immers bekend was, dat hij *stans pede in uno* Latijnsche verzen kon maken, aan zijn werk te verbinden? Wie zal het zeggen?

A. S.